

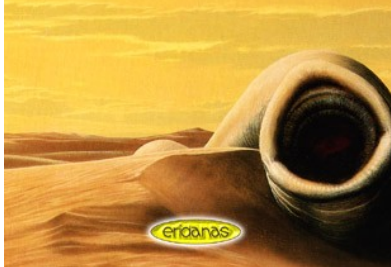
Pasaullnēs fantastīkos Aukso fondas

Frank Herbert

KOPA

PIRMA KNYGA

Frank Herbert
KOPA, PIRMA KNYGA
Mokslinis fantastinis romanas

DAUGIAMILIJONINIS BESTSELERIS!!!

NEBULA 1965

HUGO 1966

Galaktikos valdovas Padišachas Imperatorius išstremia Atreidų Dinastiją į Arrakį, dykumų planetą, kurioje nėra nė lašelio vandens, o jos didžiausias turtas - gyvenimą prailginanti specija. Tačiau ir šios nesurinksi kiekviename žingsnyje nekovodamas su aršiausių priešininkų, Harkonų, samdytais žudikais. Tremtiniamis tėra viena išeitis - ieškotis sąjungininkų tarp planetos čiabuvių fremenų...

*"Tikrų tikriausia mokslinės fantastikos Biblija."
Harry Harrison*

Iš anglų kalbos vertė RŪTA STEPONAVIČIŪTĖ
Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"

243 tomas. Serija įkurta 1990 m.

Frank Herbert - DUNE

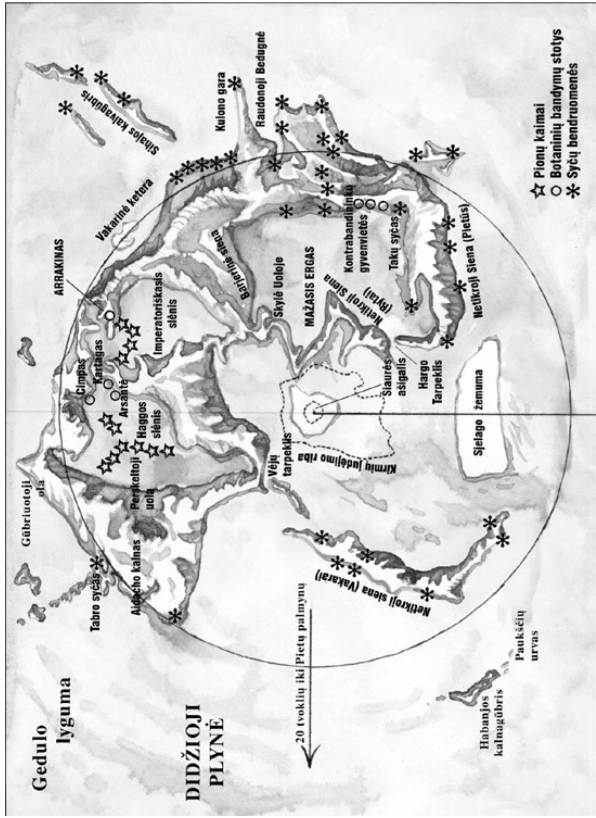
New York, Berkley books, 1998

Copyright © by Frank Herbert, 1970

Cover art copyright © by Jim Burns, 1994

Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas", 2002

Elektroninė versija © Knygute.lt, 2010

Gedulo lyguma

DIDŽIOJI PLYNĖ

20 tvoklių iki Pietų palmynų

- ☆ Pionių kaimai
- Botaninių bandymų stotys
- * Syčių bendruomenės

ARRAKIMAS

Tabro sycas *

Aldocho kalnas

Perkeittoji uola

Haggos slėnis

Arsanite

Karlagas

Cimpas

Imperatoriskasis slėnis

Vakarinė ketera

Kulono gara

Raudonoji Bedugnė

Skylė ūloje

MAZASIS ERGAS

Kontrabandiškini ūvai

Takų sycas *

Netkroji siena (Pietūs)

Siaurės asigalis

Hargo Tarpekis

Sjelago žemuma

Vėjų tarpekis

Kirmių judėjimo riba

Netkroji siena (Vakarai)

Paukščių urvas

Habanjos kalnagūbris

PIRMA DALIS

KOPA

Prieš pradėdant ką nors daryti, reikia labai atidžiai apsvarstyti turimus faktus. Tai žino kiekviena gėseritė. Todėl, pradėdami Muad'Dibo gyvenimo studijas, pirmiausia apibrėškite jo vietą laike: jis gimė 57-aisiais Padišacho Imperatoriaus Šadamo IV-ojo metais. Ypač rūpestingai apibūdinkime Muad'Dibo vietą erdvėje: Arrakio planeta. Nesileiskite suklaidinami fakto, kad jis gimė ir pirmuosius penkiolika gyvenimo metų praleido Kaladane. Arrakis, planeta, dar žinoma Kopus vardu, amžinai išliks jo vieta.

Princesė Irulana. "Muad'Dibo vadovas"

Likus savaitei iki persikraustymo į Arrakį, kai galutiniai pasiruošimai išvykti beveik pasiekė kulminaciją, berniuko, Polo, motiną aplankė keista senė.

Kaladano pilyje viešpatavo šilta naktis, ir didžiuliame, sename akmeniniame pastate, kuris jau dvidešimt šešioms Atreidų kartoms buvo šei-

mos namais, tvyrojo ta gaivi atmosfera, kuri atsi-rasdavo prieš oro permainas.

Į Polo kambarį senąją moterį įvedė pro šonines duris skliautuotame praėjime ir leido trumpam žvilgtelti į gulintį lovoje berniuką.

Pritemdytoje lempos, kybančios prie pat grindų, šviesoje prabudęs vaikas įžiūrėjo stambią moters figūrą, už kurios stovėjo motina. Senė buvo panaši į raganą - plaukai tarsi susiviję voratinkliai gaubė veidą, o akys žibėjo lyg brangakmeniai.

- Džesika, ar jis ne per mažas pagal savo metus? - paklausė senė.

Jos balsas švokštė ir sniaukrojo tarsi nesuderintas balizetas.

Polo motina atsiliepė švelniu kontraltu:

- Yra žinoma, kad Atreidai pradeda augti vėlai, maloningoji.

- Ir aš taip girdėjau, ir aš taip girdėjau, - sušvokštė senė, - tačiau jam jau penkiolika.

- Taip, maloningoji.

- Jis atsibudo ir klausosi mūsų, - pasakė senė. - Klastingas mažas nenaudėlis. - Sukikeno. - Bet kilmingiesiems būtinas klastingumas. O jeigu jis iš tiesų yra Kvizac Haderakas... tada...

Pasislėpęs lovos šešėliuose Polas žvelgė į moterį vos vos pravėręs akis. Atrodė, kad senės akys, du nukreipti į jį paukščiškai ryškūs ovalai, išsiplėtė ir nušvito.

- Gerai išsimiegok, mažasis klastūne, - tarė senė. - Rytoj tau prireiks visų sugebėjimų, kad įveiktum mano gom džabarą.

Ir, stumdama priešais save motiną, išėjo. Už jų garsiai užsitrenkė durys.

“Kas yra gom džabaras?” - svarstė gulėdama Polas. Toje persikėlimo sumaištyje pats keisčiausias dalykas buvo šita senė.

“Maloningoji”.

Ir dar kaip ji kreipėsi į motiną vardu, tarsi pastaroji būtų paprasčiausia tarnaitė! Juk ji buvo gerbiamoji geseritė, hercogo sugulovė ir įpėdinio motina.

“Tikriausiai gom džabaras susijęs su Arrakiu, jei aš turiu sužinoti apie jį dar prieš išvykstant?” - paklausė savęs ir be garso pakartojo jos keistus žodžius: “Gom džabaras... Kvizac Haderakas”.

Buvo tiek daug dalykų, kuriuos reikėjo išmokti: Arrakis taip smarkiai skyrėsi nuo Kaladano, kad Polo galva tiesiog svaigo nuo naujų žinių: “Arrakis-Kopa - Dykumų planeta”.

Jo tėvo asasinų⁽¹⁾ kapitonas, Tufiras Havatas, viską paaiškino taip: mirtini jų priešai, Harkonai, kurie aštuoniasdešimt metų valdė Arrakį kvazileno teise ir pagal kontraktą su ASTPS kasė ten geriatrinę speciją, melanžą, dabar privalėjo palikti planetą, o juos pakeisti turėjo Atreidų Dinastija, jau visiško leno valda. Atrodytų, akivaizdi hercogo Leto pergalė. Tačiau, pasakė Havatas, šis akivaizdumas slėpė mirtiną pavojų, nes hercogas Leto buvo populiarus tarp Landsraado⁽²⁾ Didžiųjų Dinastijų.

- Populiarūs žmonės visuomet kelia galingųjų pavydą, - paaiškino Havatas.

“Arrakis-Kopa - Dykumų planeta”.

Užmigęs Polas sapnavo didelį urvą kažkur Arakye, blausiame šviesrutulių spindesyje aplink jį be garso judėjo žmonės. Tvyrojo iškilminga nuotaika, kaip kad būna katedrose, ir berniukas girdėjo prislopintą garsą - vandens tekšt-tekšt-tekšėjimą. Vis dar sapnuodamas Polas žinojo, jog atsibudęs prisimins šį sapną. Jis visada atsimindavo pranašingus sapnus.

Sapnas išblėso.

Polas nubudo jausdamas savo lovos šilumą ir galvodamas... galvodamas. Tikriausiai nebuvo verta liūdėti atsisveikinant su šiuo Kaladano pi-

lies pasaulėliu, be žaidimų ir bendraamžių draugų. Doktoras Jui's užsiminė, kad Arrakyje nėra taip griežtai paisoma fofreliuchų kastų sistemos. Toje planetoje glaudėsi žmonės, kurie gyveno šalia dykumos be kaidų⁽³⁾ ir bašarų⁽⁴⁾, laisvieji smėlynų žmonės, vadinami fremenais, neįtraukti į joki Imperinį gyventojų sąrašą.

“Arrakis-Kopa - Dykumų planeta”.

Pajutęs įtampą, Polas nusprendė atlikti vieną iš tų pratimų kūnui ir protui, kurių mokė motina. Trys greiti įkvėpimai pradėjo procesą: jis atsida-
vė laisvam, tarsi sklendžiančiam ore suvokimui... sutelkė sąmonę... išplėtė kraujagy-
sles... reikia vengti nesutelktos sąmonės bū-
senos... turi pats pasirinkti, ar būti sąmoningam... kraujas, prisotintas deguonies ir lengvai užpildantis perkrovos sritis... *instinktų nepakanka, norint pasiekti maistą-saugumą-lais-
vę...* gyvūno sąmoningumas aprėpia tik dabar-
ties akimirką, jis nesuvokia, kad jo grobis gali iš-
nykti... gyvūnas naikina, jis nekuria... gyvūno malonumai apsiriboja jutiminiu lygmeniu, jis ne-
siekia suvokimo... žmogui reikalingas tinkelis, pro kurį matytų pasaulį... o tinkelis formuoja-
mas laisvai pasirenkant sąmonės sutelktumą... reaguodamas į giluminių ląstelių poreikių suvo-

kima, paskui nervų ir kraujo tėkmę seka kūniškas integralumas... nėra nieko pastovaus... siek tėkmės pastovumo savyje...

Vėl ir vėl, ir vėl pratimas kartojosi sklandančioje Polo sąmonėje.

Kai aušra nugelsvino kambario langą, pro užvertus vokus berniukas pajuto šviesą ir atsimerkė. Žiūrėdamas į pažįstamas savo kambario lubų sijas, įsiklausė į atsinaujinusį bruzdesį ir skubą pilyje.

Atsivėrė durys į koridorių ir įėjo motina, juodu kaspinu viršugalvyje susirišusi prigesintos bronzos atspalvio plaukus. Ovalus veidas buvo bejausmis, tačiau žaliose akyse blyksėjo nesuprantamas pakilumas.

- Jau atsibudai, - paklausė. - Ar gerai miegojai?

- Taip.

Kol motina rinko rūbus spintoje, Polas tiriamu žvilgsniu permetė jos figūrą, pamatė vos pastebimą įtampą pečiuose. Kas nors kitas gal būtų ir nepastebėjęs, bet ji pati išmokė vaiką Bene Gesserit metodo - matyti smulkmenas. Motina apsisuko, ištiesdama jam pusiau oficialų švarką su raudonojo Atreidų vanago ornameнтаis virš kišenėlių ant krūtinės.

- Paskubėk apsirengti, - tarė. - Palaimintoji Motina laukia.

- Kartą aš ją sapnavau, - prabilo Polas. - Kas ji?

- Bene Gesserit mokykloje ji buvo mano mokytoja. Dabar - Imperatoriaus tiesaregė. Ir, Polai... - Ji sudvejojo. - Privalai papasakoti jai apie savo sapnus.

- Aš papasakosiu. Ar dėl jos mes gavome Arrakį?

- Mes *negavome* Arrakio, - Džesika nubraukė dulkes nuo kelnių, pakabino jas kartu su švarku ant kabyklos šalia lovos. - Neversk Palaimintosios Motinos laukti.

Polas atsisėdo, apglėbęs kelius.

- Kas yra gom džabaras?

Ir vėl išugdytas jautrumas, kurio motina išmokė, atskleidė beveik nepastebimą dvejonę, nervų išdavystę, kurią jis galėjo suvokti tik kaip baimę.

Džesika nužingsniavo prie lango, plačiu mostu atbloškė sunkias užuolaidas, pasižiūrėjo į Sjubi kalną, kylantį virš paupio sodų.

- Tu sužinosi apie... gom džabarą pakankamai greitai, - pasakė ji.

Polas išgirdo nesuprantamą baimę jos balse.

Vis dar neatsisukdama Džesika ištarė:

- Palaimintoji Motina laukia tavęs mano rytmečio kambaryje. Prašau paskubėti.

Palaimintoji Motina Gajus Helena Mohaijam sėdėjo gobelenu apmuštame krėsle ir stebėjo įeinančius motiną bei sūnų. Pro langus abiejose jos pusėse matėsi vingiuojantis pietinis upės linkis ir žali Atreidų šeimai priklausantys laukai. Tačiau Palaimintajai Motinai vaizdai nerūpėjo. Daugiau nei mažumėlę susierzinusi, šį rytą ji aiškiai pajuto savo garbų amžių. Senė kaltino dėl to erdvinę kelionę ir tą pasibjaurėtiną Erdvės Kelionių Gildiją su savo paslaptiniais metodais. Bet štai atsirado užduotis, kuri reikalavo asmeninio Matančiosios geseritės dalyvavimo. Net Padišacho Imperatoriaus tiesaregė negalėjo atsisaikyti šios pareigos.

“Tebūnie prakeikta ta Džesika, - pagalvojo Palaimintoji Motina. - O, kad būtų pagimdžiusi mums mergaitę, kaip ir buvo jai įsakyta”.

Džesika sustojo per tris žingsnius nuo krėslo, padarė nedidelį reveransą, lengvai brūkštelėdama kaire ranka išilgai sijono linijos. Polas trumpai linktelėjo taip, kaip jį mokė šokių mokytojas - kai “abejojama kito asmens padėtimi”.

Šie Polo pasisveikinimo niuansai nepraslydo pro Palaimintosios Motinos akis ir ji pasakė:

- O jis atsargus, Džesika.

Džesika pakėlė ranką link Polo peties, suspaudė jį. Akimirka iš motinos delno pulsavo baimė. Po to ji susivaldė.

- Taip jis buvo mokytas, maloningoji.

“Ko ji bijo?” - nusistebėjo Polas.

Vieną geštaltiniu blyksniu senė išstudijavo Polą: veidas ovalus, kaip ir Džesikos, tačiau stiprių kaulų... plaukai - visiškai juodi kaip hercogo, tačiau antakių linija paveldėta iš motinos pusės senelio, kuris negali būti įvardintas, ir ta siaura išdidi nosis. O žalių, drąsiai žvelgiančių akių forma - kaip senojo hercogo, senelio iš tėvo pusės, kuris mirė.

“Va jis tikrai buvo žmogus, kuris suvokė bravūros - netgi mirtyje - galią”, - pagalvojo Palaimintoji Motina.

- Mokymas yra vienas dalykas, - ištarė balsu, - o pagrindinis ingredientas - kitas. Pažiūrėsime pamatysime.

Senų akių žvilgsnis sunkiai įsmigo į Džesiką:

- Palik mus. Įsakau tau pamedituoti ramybėje.

Džesika nukėlė ranką nuo Polo peties:

- Maloningoji, aš...

- Džesika, juk žinai, kad tai turi būti padaryta.

Polas sutrikęs pažvelgė į motiną.

Džesika išsitiesė:

- Taip... žinoma.

Polas vėl pažvelgė į Palaimintąją Motiną: jo motinos mandagumas ir akivaizdi pagarbi baimė šiai moteriai vertė jį būti atsargų. Tačiau baimė, sklindanti nuo jo motinos, kėlė ir piktą apmaudą.

- Polai, - Džesika giliai įkvėpė, - ...šis išbandymas, kurį netrukus patirsi... yra labai svarbus man.

- Išbandymas? - jis atidžiai pasižiūrėjo į motiną.

- Atsimink, kad esi hercogo sūnus, - tarė Džesika.

Ji apsisuko ir, lydima sauso pasijonių šiugždėjimo, išėjo iš kambario. Durys tvirtai užsidarė už jos.

Valdydamas pyktį, Polas pasisuko į senę:

- Ar galima išsiųsti ledi Džesiką taip, tarsi ji būtų paprasčiausia tarnaitė?

Senos, susiraukšlėjusios burnos kampučius suvirpino šypsena:

- Berneli, ledi Džesika ir buvo mano tarnaitė mokykloje, ištikus keturiolika metų. - Ji linktelėjo. - Ir, beje, labai gera tarnaitė. O dabar, *tu*, ateik čia!

Įsakymas pačiupo jį. Polas suprato, kad paklūsta, dar net nespėjęs pagalvoti apie tai. "Naudoja prieš mane Balsa", - pagalvojo. Sustojo, paklūsdamas senės mostui, prie pat jos kelių.

- Matai šį daiktą? - paklausė.

Iš savo suknelės klosčių išsitraukė žalią metalo kubą maždaug penkiolikos centimetrų ilgio kraštine. Pasuko jį, ir Polas išvydo kiaurymę vietoje sienelės - juodą ir keistai gąsdinančią. Jokia šviesa negalėjo prasiskverbti pro tą atvirą juodumą.

- Įkišk savo dešinę ranką, - paliepė moteris.

Baimė persmelkė Polą. Jis pabandė atsitraukti, tačiau senė sarkastiškai nusišaipė:

- Tai štai kaip tu klausai savo motinos?

Jis pažvelgė į paukštiškai ryškias akis.

Lėtai, jausdamas prievartą ir negalėdamas jai pasipriešinti, Polas įkišo ranką į dėžutę. Iš pradžių, tamsai praryjant jo ranką, pajuto šaltį, paskui glotnų metalą ir keistą dilgčiojimą, tarsi ranka būtų nutirpusi.....

Pastabos

- 1) Žodis kildinamas iš arab. *hašišyyūn* „hašišo vartotojai“ - slapta religinė teroristinė organizacija, įsikūrusi XI a. pabaigoje Irane, plėšusi pirklius, žudžiusi politinius priešus, kovojusi prieš kryžiuočius; angl. „žudikai“.
- 2) Žemių taryba (oland.).
- 3) Qa'id – vadas, viršininkas (arab.).
- 4) Daugumą paaiškinimų žiūr. romano pabaigoje.
- 5) Pone ir brangusis pusbroli (pranc.).
- 6) Pagaliau, galiausiai (pranc.).
- 7) Kariai (farsi).
- 8) Apsaugančioji misija (lot.).
- 9) Ginkis! (pranc.)
- 10) Iš lot. Terra, “žemė”.
- 11) *Mahdij* – (Dievo) vedamas: musulmonų mesijas, išganytojas (arab.).
- 12) *Žąsies troškiny su daržovėmis* (pranc.).
- 13) *Triušių liežuvėliai* (pranc.).
- 14) *Saldžiajame padaže* (it.).

15) Šarvuotas karo laivas.